

**Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy,
v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením
č.j. 25 099/2007-24-IPPP**

Osnova

Úvod

1. Podpůrné asistenční služby při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
2. Legislativní zabezpečení funkce asistenta pedagoga v resortu MŠMT
 - 2.1 Odborná kvalifikace asistenta pedagoga
 - 2.2 Ekonomické zabezpečení funkce asistenta pedagoga
 - 2.3 Pracovní právní zabezpečení funkce asistenta pedagoga
 - 2.4 Udělování souhlasu ke zřízení funkce asistenta pedagoga
3. Specifikace funkce a náplně práce asistenta pedagoga
4. Specifikace funkce osobního asistenta (MPSV)
5. Úloha školského poradenského zařízení při zavádění funkce asistenta pedagoga
 - 5.1 Podklady SPC pro zřízení funkce asistenta pedagoga
6. Metodické vedení/metodická podpora asistenta pedagoga
7. Možnosti vyhledávání asistenta pedagoga
8. Úskalí při zavádění funkce asistenta pedagoga
9. Doporučený postup při zavádění funkce asistenta pedagoga
10. Příloha: Informace MŠMT č.j. 14 453/2005-24 (Věstník MŠMT č. 10/2005)

Úvod

V rámci projektu, který realizoval Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR v roce 2007, byl vytvořen tento základní informační materiál. Podnětem k jeho tvorbě byla stále vzrůstající potřeba asistenčních služeb při vzdělávání žáků se zdravotním postižením a časté dotazy na možnosti a postup při zajištění asistentů pedagoga z řad pracovníků pedagogické praxe.

Předkládáme text **Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením**. Již z titulu je patrné, že jde o základní informaci. Předpokládáme pokračování v aktuálním tématu poskytování asistenčních služeb v souvislosti s výchovou a vzděláváním dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením. Reagovat chceme též na požadavky Vládního výboru pro zdravotně postižené občany předkládané vládním usnesením č. 710/2007, které má za cíl upravit vztah mezi poskytováním podpůrných služeb asistenta pedagoga a osobního asistenta. V dalších materiálech se chceme zaměřit především na oblast kompetencí a pracovní náplně asistenta pedagoga a na jeho metodické vedení (kdo má metodické vedení poskytovat, jak má být metodické vedení zajišťováno a co má být jeho obsahem).

Připravený text byl zveřejněn na webových stránkách Asociace pracovníků speciálně pedagogických center se žádostí o připomínky a doplnění. Děkujeme zkušeným odborníkům z pedagogické praxe za cenné rady při zpracování tohoto textu.

V Praze dne 8. listopadu 2007

Autorky textu
PhDr. Marta Teplá a PaedDr. Hana Šmejkalová

1. Podpůrné asistenční služby při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Školství v České republice prochází v současné době procesem transformace. Cílem změn je vytvoření demokratické a humánní školy, která by poskytovala všem členům společnosti stejné šance na dosažení odpovídajícího stupně vzdělání a zajišťovala každému občanovi uplatnění práva na rozvoj svých individuálních předpokladů.

Nejzásadnější koncepční změnou, k níž naše školství dospělo, je skutečnost, že výchova a vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením přestala být doménou speciálního školství a v souvislosti s integračními trendy ve vzdělávání se stala záležitostí všech typů škol a školských zařízení.

Na základě zkušeností ze zahraničí, především Dánska, Velké Británie – Skotska, Německa, Rakouska, Nizozemí atd., v kontextu s požadavky Evropské agentury pro speciální vzdělávání (European Agency for Development in Special Needs Education), ve které má již Česká republika od 1.5.2004 své zastoupení, a ve smyslu akceptování evropských i světových trendů v oblasti vzdělávání dětí se speciálními potřebami, jsou v České republice zajištěny podmínky pro integrované a inkluzivní vzdělávání. Umožňuje je nová školská legislativa, která nabyla účinnosti od 1.1.2005. Jednu z významných podmínek představuje zajištění nezbytných personálních služeb, posílených o profesi **asistenta pedagoga**.

Do roku 1997 bylo běžnou praxí ve školách České republiky, kde se vzdělávali žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, působení jednoho pedagogického pracovníka – učitele – ve třídě. Od roku 1997, kdy vešla v platnost vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách, byla poprvé ustanovena možnost souběžného působení dvou pedagogických pracovníků v jedné třídě. Zajištěno bylo nejen efektivnější speciálně pedagogické působení na žáky, ale i jejich bezpečnost. Významnou úlohu sehrála v této době pomoc pracovníků civilní služby, kteří ve školách působili jako asistenti pedagogů.

Uvedený model byl překonán legislativními předpisy z let 2004 a 2005. Po vzoru zemí EU a na základě potřeb speciálně pedagogické praxe byla v České republice ustanovena možnost další personální podpory při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v podobě souběhu tří pedagogických pracovníků (z nichž nejméně jeden je asistentem pedagoga) ve třídě, kde jsou vzdělávání žáci s těžkým zdravotním postižením. Asistent pedagoga se stal pedagogickým pracovníkem s prioritním posláním podpořit integrované vzdělávání žáků se zdravotním postižením v hlavním vzdělávacím proudu, tzn. na běžných mateřských, základních a středních školách, a žáků s těžkým zdravotním postižením ve školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením (dále jen: speciálních školách).

Ustanovení funkce asistenta pedagoga představuje v České republice novou podpůrnou službu umožňující kvalitnější vzdělávání mnohým žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich následně lepší uplatnění na trhu práce a významné zlepšení kvality života u osob s těžkými formami zdravotního postižení.

Podpůrné asistenční služby umožňují kvalitnější vzdělávání značné části žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V České republice jsou v současnosti zajišťovány prostřednictvím

různých variant, odpovídajících specifickým potřebám žáků se speciálními vzdělávacími potřebami:

- 1) v resortu MŠMT - **asistent pedagoga** – podpůrná služba při vzdělávání
 - pro žáky se zdravotním postižením
 - a) integrované v běžných mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách
 - b) s těžkým zdravotním postižením ve speciálních školách
 - pro žáky se sociálním znevýhodněním (především romský asistent)
 - a) v přípravných třídách běžných i speciálních škol
 - b) v běžných i speciálních školách,
- 2) v resortu MPSV - **osobní asistent** - pracovník sociální péče - sociální služba.

2. Legislativní zabezpečení funkce asistenta pedagoga v resortu MŠMT

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami **včetně podpůrných asistenčních služeb** je v resortu školství v současnosti zajišťováno především na základě těchto dokumentů a legislativních předpisů:

Koncepční materiály:

- Národní program rozvoje vzdělávání v české republice – Bílá kniha (Praha 2001)
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky (Praha 2007)
- vládní usnesení č. 605 ze dne 16.6.2004 - Střednědobá koncepce státní politiky vůči občanům se zdravotním postižením
- vládní usnesení č. 1004 ze dne 17.8.2005 - Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním postižením na období 2006-2009, vycházející z cílů a úkolů Střednědobé koncepce, včetně dodatku č. 710/2007

Zákony:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, především zákona č. 383/2005 Sb.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády:

- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Vyhlášky:

- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.
- Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění vyhlášky č. 374/2006 Sb.,
- Vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech
- **Vyhláška č. 72/2005 Sb.**, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- **Vyhláška č. 73/2005 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.

Informace MŠMT:

- Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence č.j. 14 453/2005-24 (Věstník MŠMT č. 10/2005) – viz. **Příloha**

Následuje přehled jednotlivých legislativních ustanovení, která se bezprostředně váží k problematice asistenčních služeb:

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

§ 2 odst. 2 - Přímou pedagogickou činnost vykonává:

- a) učitel,
- b) vychovatel,
- c) speciální pedagog,
- d) psycholog,
- e) pedagog volného času,
- f) asistent pedagoga,**
- g) trenér,
- h) vedoucí pedagogický pracovník.

Zákon č. 561/ 2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

§ 16 odst. 9

Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem krajského úřadu ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci **asistenta pedagoga**. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.

Vyhláška MŠMT ČR č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů

§ 7 Asistent pedagoga

- 1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.
- 2) Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

§ 8 odst. 6

Ve třídách, odděleních a studijních skupinách určených pro žáka s těžkým zdravotním postižením mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací činnost souběžně 3 pedagogičtí pracovníci, z nichž 1 je **asistent pedagoga**.

§ 8 odst. 7

Ve třídách, odděleních a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit **osobní asistent**, který není zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy.

2.1 Odborná kvalifikace asistenta pedagoga

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

§ 20 – Asistent pedagoga

Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- b) vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,
- c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,
- d) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělání a studiem pedagogiky, nebo
- e) základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Studium pedagogiky podle § 22 odst. 1 písm. b) zákona 563/2004 Sb. a § 3 vyhlášky č. 317/2005 Sb.:

§ 22

- 1) Studium pedagogiky se rozumí vzdělání získané studiem v akreditovaném vzdělávacím programu v oblasti pedagogických věd uskutečňovaném zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- b) pro vychovatele, pedagoga volného času a **asistenta pedagoga** v rozsahu nejméně 80 hodin s obsahovým zaměřením na pedagogiku a psychologii.

Studium pro asistenty pedagoga podle § 20 odst. e) zákona 563/2004 Sb. a § 4 vyhlášky č. 317/2005 Sb., tzn. studium pro asistenty pedagoga s dosaženým základním vzděláním:

§ 4

- 1) Studium pro asistenty pedagoga (§ 20 písm. e/ zákona č. 563/2004 Sb.) získává jeho absolvent znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace.
- 2) Studium se uskutečňuje v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin.
- 3) Studium se ukončuje závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.

MŠMT zveřejňuje a pravidelně aktualizuje seznam akreditovaných vzdělávacích programů, jejichž úspěšným absolvováním účastníci získají kvalifikaci pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – asistenta pedagoga. Informace o akreditovaných subjektech a jejich akreditovaných vzdělávacích programech lze nalézt v databázi DVPP na webových stránkách ministerstva: <http://dvpp.msmt.cz/advpp/vybdvpp.asp>.

2.2 Ekonomické zabezpečení funkce asistenta pedagoga

Financování dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je upraveno:

- Zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativních
- Směrnici č.j. 28 768/2005-45, kterou se stanoví závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu (směrnice byla publikována ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí a je pro KÚ závazná).

Financování probíhá **normativně**, tj. na základě **krajských normativů** a v případě, kdy takto stanovené přímé výdaje nezabezpečují realizaci upravených vzdělávacích programů (nebo specifika individuálního vzdělávacího plánu) krajský úřad tyto potřeby dofinancuje mimonormativně, tj. z vytvořené rezervy.

Normativní financování vzdělávacích potřeb **žáků se zdravotním postižením** pomocí krajských normativů probíhá pomocí:

- **základní částky**, která je závislá na tom, o jakého žáka se jedná (tj. jde-li o dítě v mateřské škole, základní škole, základní škole speciální, střední škole apod.)
- **příplatku**, který je závislý na:
 - druhu zdravotního postižení žáka (mentální, zrakové, sluchové, tělesné, apod.)
 - způsobu jeho integrace (individuální, skupinová – tj. zřízení třídy, samostatně zřízené celé školy).

Stanovení výše základní částky i příplatku je plně v **kompetenci krajských úřadů**, při jejím stanovení nejsou ničím omezeny (kromě celkového objemu přidělených finančních prostředků ze státního rozpočtu) pokud se jedná o školy a školská zařízení zřizovaná krajským úřadem či obcí.

Školy a školská zařízení zřizovaná obcemi a kraji se řídí při podávání žádostí o zvýšení rozpočtu pokyny a postupy příslušného krajského úřadu. To se týká i případů, kdy normativně stanovený rozpočet školy či školského zařízení nepostačuje na pokrytí zvýšených výdajů spojených se zřízením funkce asistenta pedagoga.

U škol a školských zařízeních církevních a soukromých je financování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je upraveno:

- zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- výši normativů na kalendářní rok stanovuje MŠMT a je zveřejněno na www.msmt.cz a ve Věstníku MŠMT,
- pro školy soukromé platí navíc zákon č. 306/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů, kde jsou stanoveny základní podmínky pro poskytnutí dotace ze státního rozpočtu.

Financování činnosti asistentů pedagoga, které není zabezpečeno příplatky na skupinovou integraci u těchto škol, se předpokládá formou vyhlášení speciálních rozvojových programů podle § 171 odst. 2 školského zákona.

2.3 Pracovně právní zabezpečení funkce asistenta pedagoga

Pracovně právní vztah mezi zaměstnavatelem a asistentem pedagoga se řídí příslušnými ustanoveními **zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů**.

Platové zařazení asistenta pedagoga ve školách zřizovaných státem, krajem, obcí a svazkem obcí se v souladu s ustanovením § 123 odst. 2 zákoníku práce uskutečňuje podle nejnáročnějších požadovaných činností. Platové zařazení je možné od 4. do 8. platové třídy podle požadavků školy a školského zařízení na náročnost vykonávané práce. Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, proto mu náleží platový tarif podle přílohy č. 2 nařízení vlády č. 330/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a 8 týdnů dovolené.

Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti stanoví asistentu pedagoga ředitel školy nebo školského zařízení podle přílohy **Nařízení vlády č. 75/2005Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků** v rozsahu 20 až 40 hodin týdně podle potřeby školy či školského zařízení.

Například asistent pedagoga, který vykonává pomocné výchovné práce, má při plném úvazku 1,0 - 40 hod. týdně přímé pedagogické činnosti, neboť jeho práce nezahrnují a nevyžadují žádné přípravné a související činnosti. Naopak při asistenci např. u žáků s autismem, při výuce Braillova písma nebo znakové řeči v hodině může vedení školy stanovit pedagogický úvazek např. 22 hod. týdně (+ 18 hod. týdně na přípravné, následné a související činnosti).

Z výše uvedeného vyplývá, že o stanovení pedagogického pracovního úvazku v rozpětí do 40 hodin týdně rozhodne ředitel dané školy na základě náročnosti vykonávané přímé pedagogické činnosti asistenta i obtížnosti jeho odborné přípravy na vyučování. Při svém rozhodování ředitel školy přihlíží k doporučení školského poradenského zařízení.

Pokud má ředitel školy zájem uzavřít s asistentem pedagoga **pracovní poměr na dobu určitou**, využije možnosti § 39 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, týkající se zvláštní povahy práce, tzn. práce vázané na konkrétní důvody. Pracovní smlouva může být tudíž vázaná např. na dobu, po kterou bude žák se zdravotním postižením vzděláván v dané škole, nebo dobu, na kterou je dán souhlas se zřízením asistenta pedagoga krajským úřadem nebo MŠMT, event. dobu trvajících speciálně pedagogických potřeb žáka apod.

Pracovní smlouvě je třeba věnovat náležitou pozornost. Vzorová pracovní smlouva s asistentem pedagoga se doporučuje konzultovat s profesionálním právníkem pro oblast školství.

2.4 Udělování souhlasu se zřízením funkce asistenta pedagoga

Dne 5. května 2006 nabyla účinnosti většina ustanovení části třetí zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), kterou se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V této souvislosti došlo rovněž ke změně ustanovení **§ 16** zákona č. 561/2004 Sb., kterým je upraveno vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

V souladu s předchozím zněním tohoto ustanovení byly třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením zřizovány **vždy pouze se souhlasem krajského úřadu** (odstavec 8). Souhlas krajského úřadu byl nutný rovněž v případě zřizování funkce asistenta pedagoga (odstavec 9).

Důvodem nezbytnosti souhlasu krajského úřadu je zejména zvýšená finanční náročnost uvedených opatření. Tento postup je opodstatněný v případě škol, jejichž zřizovatelem je kraj, obec či svazek obcí, kterým jsou finanční prostředky ze státního rozpočtu na jejich činnost rozepisovány a poskytovány v souladu s ustanovením **§ 161 odst. 6 písm. a/ a písm. b/** zákona č. 561/2004 Sb. krajským úřadem, a dále rovněž v případě škol, kterým jsou finanční prostředky ze státního rozpočtu na jejich činnost poskytovány krajským úřadem v souladu s ustanovením **§ 162 odst. 4** zákona č. 561/2004 Sb.

Udělování uvedeného souhlasu však bylo ve výlučné kompetenci krajského úřadu rovněž v případě škol zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) a registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, a to přestože v případě těchto škol rozepisování a poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu není v kompetenci krajského úřadu, ale ministerstva.

Postup, kdy byly školám zřizovaným ministerstvem či registrovanou církví nebo náboženskou společností finanční prostředky na jejich činnost ze státního rozpočtu rozepisovány a poskytovány ministerstvem, přičemž udělování souhlasu se zřízením funkce asistenta pedagoga či zřízením jednotlivé třídy, oddělení či studijní skupiny s upraveným vzdělávacím programem pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením, bylo v kompetenci krajského úřadu, **se jevil nesystémovým**.

Výše uvedené skutečnosti byly důvodem změny § 16 zákona č. 561/2004 Sb. spočívající jednak ve vypuštění slov „se souhlasem krajského úřadu“ v odstavcích 8 a 9, jednak v doplnění nového **odstavce 10**, který zní:

„Ke zřízení jednotlivé třídy, oddělení, nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy v rámci školy podle odstavce 8 a ke zřízení funkce asistenta pedagoga podle odstavce 9 je v případě škol zřizovaných ministerstvem či registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, nezbytný souhlas ministerstva, v případě škol zřizovaných ostatními zřizovateli souhlas krajského úřadu.“

V souladu s touto právní úpravou tedy v případě škol zřizovaných ministerstvem a registrovanou církví a náboženskou společností není od 5. května 2006 pro účely zřízení třídy, oddělení či studijní skupiny s upraveným vzdělávacím programem pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením a funkce asistenta pedagoga vyžadován souhlas krajského úřadu, ale **ministerstva**.

Souhlasy udělené krajským úřadem do dne nabytí účinnosti zákona č. 179/2006 Sb. však **zůstávají nedotčeny**.

3. Specifikace funkce a pracovní náplně asistenta pedagoga

Zřizování funkce asistenta pedagoga představuje v současnosti novou pedagogickou profesi ve školství. Jedná se o podpůrnou personální službu žákům se speciálními vzdělávacími potřebami při vzdělávání. Asistent pedagoga vždy pracuje pod metodickým vedením pedagoga – třídního učitele nebo učitele odborných předmětů, který zodpovídá za průběh i výsledky vzdělávání. Podporu asistentovi pedagoga poskytují i odborní pracovníci školských poradenských zařízení.

Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:

- individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí
- individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti
- pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka.

Náplň práce asistenta pedagoga a zařazení do patřičné platové třídy se uskutečňuje na základě nejnáročnějších požadovaných činností a jeho odborné kvalifikace ve smyslu **nařízení vlády č. 469/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, Katalog prací č. 2.16.5. ASISTENT PEDAGOGA** (str. 379 – 380) , 4. – 8. platová třída:

4. platová třída

Pomocné práce při výchově se týkají pouze základních návyků a způsobů chování (pomocný vychovatel).

1. Pomocné výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí, žáků nebo studentů.
2. Pomocné výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

5. platová třída

Rutinní výchovné úkony zaměřené na společenské chování, pracovní, hygienické a jiné návyky a pohybové aktivity.

1. Provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních hygienických a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí, žáků nebo studentů.

6. platová třída

Cílené výchovné působení na zkvalitnění základních návyků společenského chování.

1. Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.

Cílené výchovné působení na vytváření základních životních návyků.

2. Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

7. platová třída

Rutinní pedagogická činnost podle přesného usměrnění. Uplatnění najde u pedagogů zaměřených na výklad a osvojení konkrétních úzkých znalostí a postupů, např. specifické části učiva, okruhu znalostí, určité zručnosti a dovednosti. Může se vyskytnout v rámci vzdělávacího programu, předmětu nebo učební látky, např. ovládání určitého stroje, specifické technologie apod.

1. Výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů.

8. platová třída

Asistent pedagoga podle přesného zadání a rámce stanoveného pedagogem provádí plnohodnotnou výchovnou a vzdělávací činnost.

1. Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávací nebo specifické výchovné potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů.

Konkrétní náplň práce - rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenta pedagoga stanoví ředitel školy na základě podkladů a doporučení SPC, na základě skutečných potřeb žáka a na základě podmínek ve škole.

4. Specifikace funkce osobního asistenta (MPSV)

Pokud dítě vyžaduje pomoc **osobního asistenta**, jedná se o **sociální službu zajišťovanou v rámci MPSV**. V současnosti se sjednává převážně prostřednictvím úřadů práce či občanských sdružení, v jejichž náplni činnosti je poskytování sociálních služeb, event. zákonným zástupcem dítěte z příspěvku na péči o osobu blízkou. **Osobní asistent není pedagogickým pracovníkem, není zaměstnancem školy, může však působit ve škole na základě možnosti dané § 8 odst. 7 již výše citované vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů.**

V resortu MPSV jsou podpůrné asistenční služby určeny **zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ze dne 14. 3. 2006**. Legislativní zabezpečení „osobní asistence“ představuje **§ 38 odst. 1 a odst. 2**:

§ 38 Osobní asistence

- 1) Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.
- 2) Služba podle odstavce 1 obsahuje zejména tyto základní činnosti:
 - a) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,
 - b) pomoc při osobní hygieně,
 - c) pomoc při zajištění stravy,
 - d) pomoc při zajištění chodu domácnosti,
 - e) **výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,**
 - f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
 - g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

V oblasti vzdělávání je osobní asistent využíván rodiči především k doзору a dopomoci při dopravě žáka do školy a ze školy včetně jeho převlékání, oblékání a přezouvání před zahájením a po ukončení výuky.

Služby osobní asistence vykonává i pracovník sociální péče. Specifikace tohoto povolání, přehled prací a zařazení do platových tříd je uveden v **Katalogu prací č. 2.8.1.** (str. 209).

5. Úloha školského poradenského zařízení při zavádění funkce asistenta pedagoga

Školská poradenská zařízení – pedagogicko psychologické poradny (PPP), především však speciálně pedagogická centra (SPC) – mají při zajišťování podpůrných služeb asistenta pedagoga zásadní význam. Jejich úloha spočívá v **doporučení služby asistenta pedagoga** vzhledem ke speciálním vzdělávacím potřebám dítěte, žáka nebo studenta se speciálními vzdělávacími potřebami. Vyjádření školského poradenského zařízení je nezbytné pro ředitele školy ve smyslu ustanovení § 16 odst. 9 školského zákona č. 561/2004 Sb.: „.....*V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení*“.

PPP navrhuje funkci asistenta pedagoga především na základě § 2 písm. d/ a § 5 odst. 3 písm. b/ vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních,

SPC navrhuje funkci asistenta pedagoga především na základě § 6 odst. 4 písm. a/ vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Doporučení školského poradenského zařízení je poskytováno v souladu s § 7 odst. 2 vyhlášky č. 73/2005 Sb. tak, aby vytvářelo vhodný podklad pro žádost ředitele školy o zřízení funkce asistenta pedagoga. Jedná se především o ustanovení týkající se zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga a doporučené náplně práce asistenta pedagoga. Vyjádření školského poradenského zařízení musí být v souladu s případnými podklady pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu (IVP) žáka ve smyslu § 18 školského zákona č. 561/2004 Sb.

Bez vyjádření školského poradenského zařízení nemůže ředitelství školy žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga uplatňovat.

5.1 Podklady SPC pro zřízení funkce asistenta pedagoga

Forma podkladů pro zřízení funkce asistenta pedagoga ve školách není legislativně určena. Jedná se o záležitost školských poradenských zařízení, případně jejich zřizovatelů, především OŠ KÚ.

SPC využívají interní formuláře ke svým doporučením k integraci, k zařazení dětí, žáků nebo studentů do speciálních škol a do speciálních tříd běžných škol, ke stanovení IVP, k převedení dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením do jiných vzdělávacích programů či ke zřízení funkce asistenta pedagoga ve třídě. V případě, že je pro vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta se zdravotním postižením nezbytnou podmínkou přítomnost asistenta pedagoga ve škole, je tato skutečnost jednoznačně vymezena v doporučení SPC.

Doporučení SPC zpravidla obsahuje zdůvodnění potřeby zřízení této funkce v konkrétní škole, **rozsah činnosti asistenta pedagoga (navrhovaná výše pracovního úvazku asistenta pedagoga, popř. i doba jeho uplatnění ve škole – doba trvání pracovního poměru), obsah jeho pracovní činnosti (návrh pracovní náplně) a návrh na další poskytované podpůrné služby**. V žádném případě se tedy nejedná o pouze formální určení typu: „Asistent pedagoga ANO či NE“. Jelikož jde o organizačně a ekonomicky náročnou podpůrnou službu, podmínkou pro její schválení a finanční zajištění je **profesionálně zdůvodněná potřeba** ve smyslu výše citovaných legislativních ustanovení.

6. Metodické vedení/metodická podpora asistenta pedagoga

Metodické vedení a podpora asistenta pedagoga zahrnuje odborné činnosti, které provádějí zkušení pedagogičtí pracovníci školy a SPC. Metodická podpora je zaměřena na úspěšné

zvládnutí jeho povinností ve vztahu k dítěti, žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami, k jeho zákonným zástupcům a k týmu spolupracovníků.

Pracovníky školy představuje ředitel, třídní učitel, učitelé odborných předmětů a výchov, vychovatel školní družiny a školního klubu, výchovný poradce, event. školní speciální pedagog nebo psycholog. Metodickou podporu v souvislosti s výchovou a vzděláváním žáků se zdravotním postižením ze strany SPC poskytují zejména speciální pedagogové.

Metodická podpora poskytovaná asistentům pedagoga je zaměřena individuálně zejména na tyto oblasti:

- organizace vzdělávání ve škole a organizace školního roku, základní orientace v rámcových a školních vzdělávacích programech, v obsahu vzdělávání v jednotlivých předmětech,
- specifika a potřeby jednotlivých žáků se zdravotním postižením – individuální možnosti a schopnosti žáka, tvorba, realizace a hodnocení IVP, denní režim, psychohygienické zásady vyučování, vhodné formy podpory žáka - využití vhodných metodických materiálů, didaktických a kompenzačních pomůcek, speciální přístupy a metody práce, přiměřené hodnocení žáka, vhodné formy spolupráce s rodinou žáka.

7. Možnosti vyhledávání asistenta pedagoga

Zajišťování asistentů pedagoga se děje v místě obvyklým způsobem. Ředitel školy při náboru nových pracovníků využívá variantních možností:

- spolupráce s nevládními neziskovými organizacemi (NNO),
- spolupráce s OŠ KÚ,
- kontaktů s úřadem práce (předběžné vytypování vhodných pracovníků pro oblast školství),
- spolupráce s orgány péče o dítě (odbory sociálně právní ochrany dětí),
- spolupráce s lékaři-pediatry,
- inzerce (nabídka i poptávka v Učitelských novinách, regionálním tisku, na místních vývěskách...),
- vyhlášení interního konkursu,
- kontaktů na pedagogy-aktivní důchodce, studenty.....
- spolupráce se zákonnými zástupci žáka,
- využití stávajících zaměstnanců školy, především vychovatelů školní družiny a školního klubu,
- využití funkce „bezpečnostního pracovníka“ a „pracovníka sociální péče“.

8. Úskalí při zavádění funkce asistenta pedagoga

Vzhledem k tomu, že jde o zavádění nových opatření v souvislosti se zajišťováním podpůrných asistenčních služeb v České republice, objevují se v praxi škol následující problémy:

- nezkušenost s obsazováním týmu souběžně působících pedagogů (3 i více) v jedné třídě
- nestanovené nebo nejasně stanovené kompetence souběžně působících pracovníků v jedné třídě
- nejasně stanovené a vymezené činnosti asistenta pedagoga
- absence metodické podpory asistenta pedagoga
- nesystémové obsazování míst asistentů pedagoga (nedostatek zájemců x množství uchazečů vybíraných „interním konkursem“)
- absence databáze zájemců o funkci asistenta pedagoga (ve spolupráci s úřady práce),
- zařazení nevhodných a nekvalifikovaných asistentů pedagoga
- nevhodné využívání asistenta pedagoga ze strany rodiny žáka se zdravotním postižením
- nevyužívání funkce „pracovníka sociální péče“ (viz. MŠMT č.j. 22 480/2006-14 Právní výklady č. 3/2006)
- nevyužívání funkce „bezpečnostního pracovníka“ (od 1.1.2006 rozšíření katalogu prací u povolání 1.6.11 – provádění běžných úkonů zaměřených na péči a dohled ve školském zařízení ve večerních a nočních hodinách)
- problém zajištění podpůrných asistenčních služeb ve školských zařízeních (přípravný stupeň ZŠ speciální, školní družina, školní klub...), řešení připraveno novelou školského zákona
- nebezpečí zneužívání podpůrných asistenčních služeb tam, kde dětské schopnosti stačí; racionálně omezovat „módně pojímanou záležitost integrace s asistentem“ vzhledem k věku a speciálním vzdělávacím potřebám dětí.

9. Doporučený postup při zavádění funkce asistenta pedagoga

Ředitelům škol se při zajišťování podpůrné služby asistenta pedagoga doporučuje následující postup:

1. Spolupráce se školským poradenským zařízením (PPP, SPC) – získání podkladů k zřízení funkce asistenta pedagoga

Před zařazením žáka do režimu speciálního vzdělávání (v individuální integraci, ve skupinové integraci, ve speciální škole) ředitel školy **prostuduje, případně ve spolupráci se zákonnými zástupci žáka zajistí nezbytnou dokumentaci žáka**, uloženou následně v jeho katalogovém listu a aktivně využívanou při průběžném hodnocení výsledků vzdělávání žáka.

V případě, že školské poradenské zařízení doporučí v rámci podpůrných opatření asistenta pedagoga s konkrétním rozsahem a navrženým obsahem nezbytných služeb, ředitel školy realizuje příslušné kroky k zajištění tohoto pracovníka.

2. Administrativní zajištění funkce asistenta pedagoga – žádost

Ředitel školy na základě dokumentace žáka **vypracuje žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga** ve své škole. Žádost obsahuje název a sídlo školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

Ředitel školy zašle kompletní žádost se všemi výše uvedenými údaji příslušnému OŠ KÚ, který si může stanovit konkrétní termíny přijímání a vyřizování uvedených žádostí vzhledem k nadcházejícímu školnímu roku. Ředitelé škol zřizovaných MŠMT a škol církevních zřizovatelů zasílají uvedené žádosti průběžně během roku MŠMT, odboru speciálního vzdělávání.

V případě kladného vyřízení žádosti bude rozšířen počet pedagogických pracovníků školy o nově zřízené místo asistenta pedagoga.

3. Ekonomické zajištění funkce asistenta pedagoga

Souběžně s administrativním zabezpečením funkce asistenta pedagoga zajišťuje ředitel školy i ekonomické náležitosti pro zřízení této nové funkce. **Finanční záležitosti projednává s obcí s rozšířenou působností popřípadě s krajským úřadem při standardním dohodovacím řízení k rozpočtu školy pro daný kalendářní rok.**

V případě škol soukromých a církevních zřizovatelů lze finanční prostředky pro zabezpečení zvýšeného požadavku na nové funkce asistentů pedagoga získat z dotačních projektů MŠMT.

4. Personální zajištění funkce asistenta pedagoga

Při výběru pracovníka, který bude vykonávat funkci asistenta pedagoga vychází ředitel školy ze specifických vzdělávacích potřeb dětí, žáků nebo studentů se zdravotním postižením a konkrétních podmínek školy.

Vyhledávání vhodných pracovníků včetně kontaktů na potencionální uchazeče se doporučuje realizovat s předstihem tak, aby funkce byla ustanovena nejpozději s přijetím žáka do režimu speciálního vzdělávání.

Zajišťování asistentů pedagoga se děje v místě obvyklým způsobem (spolupráce s úřady práce, nestátními neziskovými organizacemi, OŠ KÚ.....).

5. Uvedení asistenta pedagoga do zaměstnání

Ředitel školy zajistí pro asistenta pedagoga **pracovní smlouvu** se stanovením doby pracovního poměru, míry přímé pedagogické činnosti, s příslušnou náplní práce a platovým zařazením.

Pokud je pracovní poměr sjednáván na dobu určitou, doporučuje se využít příslušných ustanovení zákoníku práce a zvláštní povahu práce asistenta pedagoga vázat na konkrétní důvody, např. dobu, po kterou se předpokládá vzdělávání žáka se zdravotním postižením ve škole.

Následně ředitel seznámí asistenta pedagoga seznámí s prostředím školy, příslušnými právními i interními předpisy, především školním řádem a náležitostmi BOZP. Konkrétně, nejlépe písemnou formou, stanoví kompetence asistenta pedagoga ve vztahu k třídnímu učiteli, učitelům odborných předmětů, případně osobnímu asistentu či dalším pracovníkům souběžně působícím v dané třídě. Zajistí seznámení asistenta pedagoga s dítětem, žákem nebo studentem se zdravotním postižením a jeho zákonnými zástupci.

Ředitel umožní asistentovi pedagoga důkladné prostudování osobní dokumentace dítěte, žáka nebo studenta se zdravotním postižením, kterému bude zabezpečovat pomoc při vzdělávání a zajistí mu možnost konzultací a metodické podpory v rámci školy i na pracovišti školního poradenského pracoviště.

6. Další vzdělávání asistenta pedagoga

Pokud asistent pedagoga nespĺňuje příslušné požadavky na odbornou kvalifikaci, zajistí mu ředitel školy v co nejkratším termínu **studium v akreditovaném vzdělávacím programu** příslušného obsahu i rozsahu.

10. Příloha

Informace MŠMT č.j. 14 453/2005-24 - (Věstník MŠMT č. 10/2005)

I. Obecné ustanovení

Informace popisuje funkce asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním postižením a asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním, představující podpůrné služby umožňující kvalitnější vzdělávání mnohým žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

II. Asistent pedagoga pro žáky se zdravotním postižením

1. Speciálně pedagogické centrum nebo pedagogicko-psychologická poradna stanoví do podkladů, týkajících se zajištění asistenta pedagoga, nezbytný časový rozsah jeho podpory včetně doporučené pracovní náplně.
2. Podpůrná služba asistenta pedagoga se doporučuje upřednostnit v 1. třídách školy, v dalších postupných ročnících se předpokládá postupné omezování asistenční služby v souladu s věkovým i sociálním osamostatňováním žáků. Rozhodující je však aktuální stav žáků se zdravotním postižením, jejich individuální potřeby a z nich vyplývající potřeba podpory asistenční službou.
3. Náplň práce asistenta pedagoga pro daný školní rok stanoví ředitel školy. Ten též jednoznačně určí příslušné kompetence všem pedagogickým pracovníkům, kteří souběžně zabezpečují výchovně vzdělávací činnost ve třídě, oddělení nebo výchovné skupině²⁾. Doporučuje se, aby vzdělávací činnost řídil učitel vyučovacího předmětu, který koordinuje působení dalších spolupracovníků – dalšího učitele nebo vychovatele ve třídě a asistenta pedagoga tak, aby vzdělávání svěřených žáků včetně žáka/žáků se zdravotním postižením probíhalo co nejúčinněji.
4. Asistent pedagoga poskytuje žáku s nejtěžšími formami zdravotního postižení, vzdělávanému převážně podle dosud platného Rehabilitačního vzdělávacího programu³⁾, podpůrné služby při kompenzaci jeho znevýhodnění v rámci plnění obsahu daného programu.

III. Asistent pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním

1. Asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním lze ustanovit zejména pro žáky z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením. Je vhodné, aby

²⁾ § 8 odst. 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

³⁾ Rehabilitační vzdělávací program pomocné školy č.j. 15 988/2003-24 (Věstník MŠMT č. 8/2003).

asistent pedagoga dobře znal prostředí, z něhož v převážné většině žáci pocházejí, např. z romské komunity.

2. Hlavními cíli činnosti asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním jsou podpořit optimální sociálně-kulturní integraci žáků do školního prostředí a do společnosti.
3. Náplň práce asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním stanovuje ředitel školy s ohledem na cíle vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Hlavní činností asistenta pedagoga je pedagogická asistence učitelům při výuce, pomoc žákům a jejich rodičům při aklimatizaci na školní prostředí, zapojení kulturně specifického prostředí žáků do vzdělávacího procesu ve škole, pomoc žákům při přípravě na vyučování, spolupráce s učitelem při komunikaci s rodiči žáků a s komunitou v místě školy.
4. Asistent pedagoga musí v rámci získání odborné kvalifikace⁴⁾ absolvovat studium pedagogiky v rozsahu nejméně 80 hodin ve vzdělávacím zařízení s akreditovaným programem, kde mu budou poskytnuty základní informace o jeho činnosti.

IV. Platové zařazení a přímá pedagogická činnost asistenta pedagoga

1. Platové zařazení asistenta pedagoga ve školách zřizovaných státem, krajem, obcí a svazkem obcí ve smyslu nařízení vlády č. 469/2002 Sb., ve znění nařízení vlády č. 331/2003 Sb., katalog prací č. 2.16.3, se uskutečňuje na základě nejnáročnějších požadovaných činností a odborné kvalifikace. Platové zařazení je možné od 4. do 8. platové třídy podle požadavků školy a školského zařízení na náročnost vykonávané práce. Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, proto mu náleží platový tarif podle přílohy č. 2 nařízení vlády č. 330/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a 8 týdnů dovolené.
2. Míru přímé pedagogické činnosti stanoví asistentu pedagoga ředitel školy nebo školského zařízení v rozpětí 20 až 40 hodin týdně⁵⁾ podle potřeby školy či školského zařízení.

PaedDr. Jaroslav Müllner
náměstek ministryně

⁴⁾ § 20 písm. e/ a § 22 odst. 1 písm. b/ zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

⁵⁾ Příloha Nařízení vlády č. 75/2005 o přímé pedagogické činnosti.